

Muç'o P'at' do Lazuri Vosk'edinat ?

“İpt'i k'elemişk'imi domisvaru, xarxaleri tikunişk'imi.”

John Keats

İri m3'ik'a k'oçite na-ixapa'rinen nenapeşi maxap'arapes ...

Sovyeturi Sosyalisturi Cumxuriyetepeşi Artoba periodişu 1929 do 1939 3'anapeşi oşk'endas Acarona do Apxazona's na-sku'dun Lazepes kyulturi-xak'k'epe kuğurtes. Ham vit 3'neri oraşen-ç'k'va Lazepes, p'ot'eneri oras do soti dobadonas k'oçinobaşi enni 3'alami xak'k'epe na-ren kyulturu xak'k'epenişi var axmares. Devlet'epeşi deburcali asimilasyonu polit'ik'apenişi şeni, Lazepes do Lazuri nena hegemoni kyulturu na-on3'ınapu dvaç'irs a problemaşen ç'k'va mutu var ort'u. Ham on3'ınapu do oğuruşi xavi idealepe şeni ti dido polit'ik'ape doç'ades xe3'alas na-renpe-k. “Lazi deine a xalk'i va ren, hini Turki/Kortu renan.”, “Lazuri nena soti va diç'irs.”, “Lazuri nena k'art'i k'art'i oxo3'onapu şeni k'oçepes var dubağun.”, “Lazuri nenate na-ixap'ars/isinapams/iğarğalams bere-k, mek't'ebis k'ai var islop'en.” ...

Ham psik'olojik'uri ez'iet'epes, k'at'a k'ales -susas,k'aves,televizias,t'eat'res,radios ...- p'anda na-ip'aramit'en, Lazepes unose na-o3'irams “Lazuri fik'rape” ti dok'at'it. Turkia Cumxuriyet'işi ordo 3'anapeşen, sumeneçdovitepeşa na-ulun periodis mek't'ebepes, Lazi berepe Lazuri nenate na-ixap'araman deine ceçet'es mamgurepenişi, hamu ti nç'arit nosit'k'vanişi a kyinaris. Ham psik'olojik'uri do am3'ik'a ti aktivi zulumi 3'anapes Lazuri muç'o imgvanasert'u do sk'udalaşi natorali ogzalas k'omp'lik'e a oxmaru do ç'ara-nena diyasert'u do xalk'işi tolişen var colasert'u ? Hemi ti evelişi a-jur kimi marjinali ak't'ivitipeşen-ç'k'va nenamuşis tolimuşis st'eri na-o3'es a “Lazuri intelejansia” ti p'ot'e var imonç'u Lazona'şi let'apes, hamu ti mişk'unan.

Mara Turkia'şi Lazona 3'ile “mak'vazale” (solci) formimuşite içinent'u. Ho, hişo ort'uk'ot'i, Lazi mak'vazalepe-k,sumeneçdovitepes arti sosyali problemepeşi yanine “Lazuri problema” ti dodvalu do himu şeni ti oçalışu var gores, ham Lazepes şeni ist'orialuri a k'aibi diyu. Lazi mak'vazalepe şeni, Lazuri “ark'aiği” a mut'xa ort'u do himu şeni oçalışu “nasyonalist'oba” do “boluculuği” iyasert'u. Ham fikirepe, Lazuri mak'vazalepeşi, Turkia k'vazalışen direk't'i na-eç'opes “spiritueli” ament'upe ort'es. Na-ort'u st'eri Turkia'şi k'vazali xarek'et'işi a parça na-ren Lazi mak'vazalepe-k, Turkia k'vazali-k, Kemalizmi'şen gamamk'vat'u a k'ai na va abeceru şeni, ham xilafepeşi doloxes igzart'u. Viduşunatis natorali momaleran hani helbet'e. Kyurduli problema st'eri didi do paluri st'eri na-iç'ven a problema oz'iramu şeni Kyurdepeşi tiez'dala na-çums Turkia k'vazali, kyulturu xak'k'epenişi şeni nena na va gamiğams Lazepes muç'o z'irasert'u ?! P'eat'i a mut'xa ren mara k'ai mişk'unan, Turkia's k'vazali, “peği na var iz'iren problemape” oz'iramu do himu şeni oçalışu meselepes bunduri ren.

E do Muç'o P'at' ?

E ho , şku Lazepes, Kyurdepe st'eri k'alabaluği a millet'i var voret do dobadonaşk'uni xvala Atina'şen Batumi'şa igunz'en. Yani, a k'un3'ulişen 3adat'is, arti k'un3'uli gaz'irenan. Populasyonu do dobadonaşi let'ape nak'u didi ren, hik'u beciti var ren, mara hak esasi mesele Lazepesi “ulusuri nosoba”nişişi sufurişi tudes z'irapamuşi ren. “Nasyonalist'obapeşi ora” Lazepes şeni, çendi sk'udalapemuşişi doloxes cenk'oleri do basiti ekonomikuri ext'iyacepeşen-ç'k'va muti na var oduşunute kogolaxt'u. Lazepes-k, ç'ut'a oçalışu grup'ape var vok'ore3xat na ağani polit'ik'uri meselepete meşguli var iyas. Turkia'şi “Moşlet'inoba Cengi”s, K'uva-yi Milliyes Lazepes-k, iri mancelinişte dest'eği meçes. Ham dest'eğişi “diara” ti Kemalizmi'şi asimilasyonu polit'ik'ape diyu. Lazepes-k xolo ti/dudi kociğes do nena var axenes -tabi xolo baz'i ç'ut'a ok'ik'anupe var vok'ore3xat na. Ham “ç'ut'a ok'ik'anupe” şeni ti xolo Bianet'is na-gamaxt'eri “Lazcanın Yaşam Mücadelesi”

(Lazurişi Sk'udala K'abğa) yoxoni Turkuri nenate nç'areri ç'araşk'imis ga3aderan-.

Ujden na-ç'ut'a diyen moderini orapeşi kianas m3'ik'a k'oçi-k na-oxmarams nenape oçuletinu/moşlet'inu dido z'oi dulya ren. Do icerit, ham dulya Lazepeşi nena şeni ikumt-na, pozisyonuşi meali hamu ren: Daha ti z'oi a dulya şeni iburbalamt. A fara, ham nena şeni xeneri eveloni referansepe opşa m3'ik'a'n do nenamuşi oçuletinu na-gorunt xalk'i şeni nenanişışı osk'edinu peği becit'i a mesele va ren. E do, iri Lazi şeni, çendi-k a “imparatori” na-ren şeni ti/dudi na-cedvit dulyat'k'vani daha ti xoxoleri a mutxa diyen. Na-ikumt dulyape şeni, muti na var ikums k'oçepeşen dido negat'ifi “k'rit'iğe”pe eç'opinu Lazurişi oçalışu orenas opşa natorali ren. Ham “ma impadori vore!” psik'oloji Lazepeşi taneri k'oçepeşi ek'seriet'is ti “genet'iği” a mutxa na-ren şeni, k'art'i k'art'işi dulyape na var ak'3'onden, duşmani st'eri k'art'i k'art'i na-3adums Lazuri oçalışu grup'ape dopeydanu şeni ham saxas haşo a gurişen a mutxape oxenu daha z'oi a dulya gayeran. Si, xvala “ok'ok'obğeri informasipe' miğun a mutxape dop'a” deine iduşunam mara si na-are dulya şeni sincamepenişi na-last'ums dido k'oçi ti giyondrams. Faşist'epeşen na-mogalasen ogorupe ast'i var gik'ore3xam.

Lazuri nena m3'ik'a na-ixmaren do m3'ik'a 3aderi a nena ren dei gi3'vit' dort'u, e do “bilimseli” a lak'ide var iyasen mara ham nena formimuşite z'oi ti a nena ren. Lazuri, izole do ç'ut'a a nena ocaxi na-ren K'avk'azuri nenapeşen a nena'n. K'avk'azuri nenape ti kiana nenaçkinalepe şeni dido enteresani nenape na-şinaxams a ocaxi ren. Ok'ore3xu sist'emi, nenana oxenapu, p'riverbepemuşite ... K'avk'azuri nenape do Lazuri nena orijinali nenape renan. Uk'ai na-digurams a k'oçi şeni Lazuri ogurapu dido z'oi dulya ren, ham k'ebuli dop'at'.

Masvare interest'i helbet'e var ikums mara demibaxşit, misali meçamu şeni gi3'omert, ma Mp'oli's dibaderi/dorineri do mordineri a Atinuri Lazi vore. Do ar do, otxoneçi-şk'ule na-devibadi şeni ti Lazuri na-axap'arinenpe-k m3'ik'a na-iz'iren a jenerasyonuşen vore. Bere vort'işa Lazuri vognamt'i mara hişo peği var maxap'arinert'u, ast'i didepeşk'uni ti “Lasç'a mo ixap'ar, Turkça k'ok'oxveri gaxap'arinasere” deine mara xolo Lazuri nenate şk'u mit'embixamant'u. İp't'i nçxoro 3'aneri vort'işa Lazuri do Lazoba t'ik'k'at'işk'imi emiz'du mara esasi orta okulişi majurani k'lasişen-doni Lazuri's do Lazoba's didi do na-var iz'gen merağışk'imi do oçalışu p'rak't'iğışk'imi kocoç'u maz'it'en. Hus / a3'i Lazuri'şi iri dialek't'epe - “t'eoriği”- komişk'un, Margaluri hepeyi oxobo3'onam, Korturi albonite ti maç'aren/maz'it'en mara hak'u 3'ana oçalışu Lazuri oç'aru do oxap'aru şeni namtine sixint'ipeşk'imi var moçodinapu. Lazuri na-p'nç'arumt'aşa ekseri Turkuri oduşunuşi, vixap'aramt'aşa ti muç'o gi3'vat', daha dido am3'ik'a “ak'ademiği” vana am3'ik'a ti “Mp'oluri”, “elaç'ap'xeri” a Lazuri oxap'aruşi sixint'ipe xolo miğun. Hani t'k'va çendişk'imi şeni op'aramit'u xavesite var gimeselamt, nogureşk'imi “ma” var, “ma'şi doloxe na-ren 'şk'u” ren. Net'icete na-gi3'vat bgorur meseli hamu ren; sist'emişi manceli, şk'imi iri çabapeşk'imi domiz'lap'u do hemen hemen himuşi nogure mtini diyu. Lazi na-var renanpe-k, ma Turkuri vixap'arasis Lazi na vore var oxo3'onaman mara, Lazepe-k ma Lazuri vixap'arasis “Mp'oluri” na-vore oxo3'onaman !

Lazi tanerepeşi nogure, oxoşk'veri a Lazi devlet'i va ren. Otxoneçdovitoni 3'anapeşi çoç'apas/geçk'ap'as Alamanepuna do Mp'oli's na-xeran Mark'sist'i Lazi tanerepeşi “militani” -him 3'anapeşi monk'a polit'ik'uri xava ti mo goç'ondramt, Kyurduli problemaşi enni daçxuroni do sansurişi enni bet'i orape- oçalışumuşite “Ogni” yoxoni svarulişen, ham ndğalepeşa moff'at'şa Lazepes haşo oduşunupe çkar var ipeydanu. Ast'i haşo a aktivitişi mu Lazona's 3'alamimuşi ort'u; mu ti haşo a mutxas gereği. Lazi tanerepe xvala Lazepeşi kyultururi xak'k'epe gores do himu şeni içalışes.

Andğa na-moff'it periodis ti Lazuri kyulturi-xarek'et'i evelimuşis p3adat na daha menciloni a svas komoxt'u. Svarape, svarulepe, k'urumepe, Lazuri şeni na-içalışams k'oçepe cinz'iru. Hamute paraleli Lazepeşi muximi a 3'iles ti Lazuri nenas oropa irdu. Mara na-moff'it sva xolo ti var demibağunan. Lazuri nenaşi pozisyonu hik'u didi teliçes ren ki, na-ixenen dulyapeşen daha didi dulyape

domaç'eran. Do xvala Lazuri şeni ak'ademiği oçalışute ti hişo peği muti var mak'az'anneran. Lazuri kyultururi xarek'et'i anti-k'ap'it'alist'uri, anti-faşist'uri, anti-imperyalist'uri do direkt'i polit'ik'uri a ğaras var igzas na jurneçdovit 3'ana-şuk'ale xepeşk'unis ğureri a nenate ç'areri svava, svaruli do st'at'iapeşi dramişen ç'k'va muti var miğurt'anene.

Xvala Lazuri do Lazoba oduşunu, mteli dulyas “Lazi 'tolişe”te do Lazepeşen ç'k'va mutxapes interesia-dixo areaksiyonuri o3adapu, uşden Lazi tanerepe na-var ipelen nasyonalisturi a dodgitus moonams. E do, “Lazuri problema” sist'emişi mtinobaşen moğmaları arti sosyali problemapeşen oxoşk'veri a problema va ren ki, xvala Lazuri şeni oçalışu, Lazuri nena oçuletinas. Nena osk'edinu şeni, him nenate na-ixap'ars xalk'is nosi moğmalu diç'irs, hamu ti polit'ik'i a vazifeşen ç'k'va muti va ren. Yani, xalk'is xvala “Lazuri ğurun! Moğuras! ” oz'it'ute, Lazuri nenaşi osk'edinu k'abğas manceli var ik'az'anen. Him xalk'is ham nena mu şeni ğurun, himu ti o3'irare do xarek'et'isk'anis polit'ik'i a formasyonu moğare. Lazi tanerepes ham k'it'xa vuk'it'xam; şk'u Lazepe, ekseri k'vazalışi geleneğepeşen moxt'imeri hak'u intelektueli k'oçi ok'obğalute a Nor Zartonki vana Jinepsi şuk'u/k'onai mutxa var maxenan-i ? Var, p'olit'ik'uri formasyonuşk'unışı mtel nek'nape cenk'oleri/gonk'ileri, hepteni keskini do koreri Mark'sist'i-dogmat'iği a perspek't'ivis miğurt'an ti var gi3'omert, ham “p'olit'ik'uri Lazuri ak't'ivit'i” arti Lazuri na-iduşunams p'olit'ik'i Muslimani, anarşist'i, feminist'i, çevreci... Lazepe-şk'ala dopk'odat'. Xususiyet'le ti Sumexi , Kortu do Xorumi muxalifi tanerepe-şk'ala ok'ok'at'eri vort'at' do “xalk'epeşi cumanoba” vit'urt' “siyiri”, mtini diyas.

Sk'udalaşi mteli svas na-ren problemape Lazi tanerepeşi ti problema var iyart'aşa, Lazi kyulturi-xarek'et-ik ti, na-gorums mancelis var ext'asen. Mt'k'apepe ti, abjape/ğalepe/orubape ti, xapisxanas moloxuneri magektale yesirepe ti, zeri Kyurdepe ti, sağluği do ogurapuşi goçvalu ti, Sumexi cuma/dalepeşk'uni ti, oxorz'alepeşi xak'k'epe ti ... mteli şk'uni ti problemape renan. Xvala ham mtinoba oxo3'onapu do dobadonaşi generali muxalefet'ite k'oordinasyonite mak'az'anneran ... Xvala Lazuri va ... İr' kiana !

İsmail Güney Yılmaz

21.07.2012

Xunari-Atina-Lazona